

PELLE & KONST-VÄRLDEN

Buss 474 har i rask takt tagit mig och fotografen Pierre Björk till Farstaviken i Gustavsbergs hamn. Vi befinner oss på historisk mark, här har under decennier skapats designklassiker i keramik och porslin av giganter som Stig Lindberg, Wilhelm Kåge och Berndt Friberg. Under glansperioden blomstrade affärerna. Men nu råder andra tider. Några utslängda outletaffärer, ett hyggligt bageri, någon restaurang och ett thaigatukök. Vid första anblick är det inte mycket som vittnar om historien. Men se där finns ett fint Porslinsmuseum och en alldeles strålande konsthall. Kvar av porslinsfabrikens lokaler finns också en handfull huskroppar i vinkel. I husen med vackra namn som Dekorhuset, Chamottehuset, Hänkelhuset och Konstnärshuset sitter idag ett sextiotal av Sveriges främsta keramikere, konsthantverkare, formgivare och konstnärer. Vi är här för att träffa Per B Sundberg, i mitt tycke Sveriges främste förnyare inom keramik och porslin. I snart 25 år har Sundberg varit beundrad, hyllad, men också kopierad. Med utställningar på Röhsska museet 2004 och på Gustavsbergs Konsthall 2011 har han som keramikere, glasformgivare och konsthantverkare kommit så långt han kan inom den världen. Men det är först nu han ska ta steget in i konstvärldens finrum. I januari debuterar han på Andréhn-Schiptjenko.

Per Bertil Sundberg eller Pelle som han mestadels kallas visar runt i de gamla fabrikslokalerna. Han morsar glatt på alla vid namn. Franco som kommer dragande på två pallar med Lisa Larsson adventsgubbar (sammantaget 800 stycken), julen står blott en månad bort och av gubbarna säljs det tretton på dussinet. Det har hopat sig för Franco så Sundberg har hoppat in och hjälpt till att gjuta 800 stjärngossar.

Jag tänkte att vi skulle börja prata om din bakgrund. Du är född 1964 i Huddinge. Hur var din uppväxt?

– Jag kommer från ett vanligt medelklasshem. Men det som kanske var speciellt med oss var att vi gjorde praktiska saker hela tiden, det kunde vara alltifrån att laga äppelmos till att svetsa saker. Farsan har jobbat med att sälja textil, så det fanns alltid en massa tyg hemma. Jag sydde jättemycket i min uppväxt, men det var inget jag flaggade med för polarna direkt. Men jag tyckte att det var asroligt. Det var nog början till allt, tror jag. Att jag förstod det här med görandet, som var viktigt för mig då, och som fortfarande är lika viktigt för mig.

Från vilken ålder började du sy?

– Det var i tioårsåldern, det kunde vara collage och applikationer men också egna kläder. Jag har två äldre brorsor också, men de fick gå den traditionella vägen som storasyskon förväntas göra. Du vet, vara duktig, gå fyraårig teknisk, skaffa ett riktigt jobb och sånt. Jag var yngst och dessutom sladdbarn så jag klarade mig undan. Jag tilläts att få vara nördig.

När började du söka dig till konstens värld?

– Jag sökte och kom in på estetlinjen på Vårdinge folkhögskola i Gnesta som sextonåring. Det var en internatskola så jag flyttade hemifrån tidigt. För mig var det en riktig wow-upplevelse. Jag kunde fördjupa mig i materialet. Efter det tog jag sikte på att hålla på med något inom form och estetik.

1985 kom du in på Konstfack. Hur kommer det sig att det blev keramik och glas för din del?

– Jag hade gått en skola däremellan, Capellagården på Öland, som var väldigt inriktad på keramik. Och jag hade redan nosat på det på Vårdinge och hört att Capellagården skulle vara bra. Keramiken var så fantastisk. Det blir något fort, det är väldigt direkt och mångfacetterat.

NU BLIR DET INTE SÅ MYCKET SNOPPAR, TROR JAG. JAG KANSKE FEGAR UR, MEN JAG HAR EN TRAVE SNOPPFLÖJTER SOM JAG VILL HA MED.

Hur var tiden på Konstfack?

– Bra! Det var få kurser och mycket tid till eget arbete.

Vilka lärare hade du?

– Kennet Williamsson och så Signe Persson-Melin som professor. Det var de vi hade i stort sett. Kurserna var färglära, produktionsritning, kroki, modellering, färg och form och frihandsteckning. Saker som idag känns väldigt gammeldags. Det tycker jag att man saknar på skolorna idag. Det har varit så att man nästan har glömt bort materialet i dagens utbildningar. Det känns sorgligt.

Vilka gick i din klass?

– Märten Medbo, Åsa Lindström och Gunilla Kihlgren till exempel. Man hängde mer på skolan förut. Det var mer fester och barer. Idag är det mycket mer universitet och allvar. När jag gick kunde man gå där i fem år utan att göra någonting. Eller så kunde man gå där i fem år och göra hur mycket som helst. Det är idag ett jämnare genomsnitt av personer sett ur ett konstnärligt perspektiv, på bekostnad av individualitet. Idag ska också alla som går ut skolan ha ett slutbetyg. Så var det inte på min tid.

Hade du det?

– Jag tog det till slut. Om man ville få ut ett stipendium så var man tvungen att ha full pott så jag tog alla poäng jag behövde.

Jag minns ditt examensarbete, en serie keramikbjörnar som höll i lysrör i neon och två badkar i porslin. Hur gjorde du egentligen de där badkaren?

– Jag modellerade dem. Innan jag började på Konstfack trodde jag att man drejade saker eller kanske att man kavlade någonting när man skulle gå upp i storlek. Men Kennet Williamsson lärde mig hur man byggde saker i keramik för hand, det var en teknik som var skitrolig om man skulle göra större saker och former. Badkaren var 150 centimeter långa och 90 centimeter höga. Vi hade en stor vagnsugn på Konstfack där jag fick in badkaren precis.

Vad hände med badkaren? Har du dem kvar?

– Det ena har jag här på vinden. Tänkte att jag skulle placera det någonstans.

Fungerar de?

– Nej, de är ju spräckta. Jag gjorde dem alldeles för fort. Jag fattade inte riktigt det där. De skulle ju behövt stå och torka i ett år, men jag torkade dem på två månader. Jag använde gamla porslinsdekaleringar med motiv av blommor på badkaren (som Sundberg hade hittat i en container vid Gustavsberg porslinsfabrik), vilket ansågs som otroligt smaklöst på den tiden. Etablerade formgivare från Gustavsberg blev jätteupprörda. Det är kanske svårt att tänka sig idag, men blommor och ornamentikvärlden fanns inte alls på den tiden. Keramik skulle vara keramik. Vedeldat stengods. Bruksvaran med en blå rand.

Du fick mycket uppmärksamhet för dem?

– Absolut! Folk fattade inte hur badkaren var gjorda eller var de kom ifrån. Folk trodde att de var antika. Det var något med storleken och uttrycket som förförde folk.

Sundberg gick ut Konstfack 1990 under den värsta »yuppietiden». Men redan året därpå kom kraschen och då det var tunnsått med uppdrag startar Sundberg en glashytta på Fjärderholmarna (»8 glas») tillsammans med några kompisar. Tillsammans kan de utforska glasets möjligheter och dela på kostnaderna. Om »8 glas» säger Sundberg att det var »kul att starta och dra igång det, men inte så kul att stå där ute göra glas».

Hade du hittat ditt formspråk redan då?

– Kitschen hade hittat mig. Det var blomliga saker, dekaleringar och så vidare. Det var kul då, men tiden kommer ikapp och så gör man något annat. Jag började göra amorfa saker när jag kom till Orrefors 1994, tvärtemot vad Orrefors stod för på den tiden. Glas förväntades vara strikt, slipat och transparent. Jag gjorde amorft, ogenomskinligt och konstigt.

Motiv och förlagor hämtar du ofta från loppmarknader. När kom det in i bilden?

– Jag har varit loppismänniska ända sedan jag flyttade hemifrån. Jag hittar mycket figurer som jag använder mig av i mina skulpturer. Men också idéer, färger och material. Det är en ren inspiration.

Är du ständigt på jakt?

– Det får man nog säga. Jag stannar vid alla loppisar på sommaren. Man kommer ingenstans med mig.

Vad är det specifikt med figurinerna som gör att du inte kan släppa dem?

– Det kan ha att göra med att det är en förgången tid. Att det jag gör är en variant av något som en gång var ett föremål som verkligen betydde något. Figurinen var ju från början en väldigt exklusiv sak som man hade på bordet som skulle vara lite ekivok eller starta ett samtal i någon högre klass, men som det med tiden har gjorts ett otal budgetvarianter på. Ett slags fejk, det kan vara en Kermitgroda, en rosa kanin eller en ful clown.

Vilken är favoritepoken?

– De där femtiotalstjejerna är ganska fina, tycker jag. De som står där på hyllan med hattar. De är lite Mary Poppins-aktiga. Och den här rosa äckliga perioden är inte att leka med. Parian-figurer från Gustavsberg tycker jag också om för att de är så fint gjorda. Jag kan inte välja.

Stilepoker då, har du några favoriter där?

– Jag har varit väldigt inne på barocken och tittade mycket på latinamerikanska barockkyrkor. Det var överdådet som jag gick igång på. Nu vet jag inte riktigt. Inför utställningen har jag haft en bok om bergarter.

Det känns mörkare och mer allvarligt nu. Här på väggen hänger dödskallar med frisyrier.

– Haha. Det är åldern!

Du kommer inte att blanda in figurinerna denna gång?

– Nja, jag kommer inte att kunna släppa dem helt. Det kanske är feghet från min sida. Men jag tycker att det behövs där på galleriet, det kan se väldigt slickat ut. Jag vill ha det lite skitigare. Från början hade jag en idé om att det första rummet skulle bli som min ateljé. Supertrashigt. Men det skulle nog krävas väldigt mycket för att få en sådan miljö riktigt bra.

Hur viktig är humorn i dina grejer?

– Jag har roligt när jag jobbar i ateljén.

Det är inget lidande för dig.

– Det kan det vara precis när jag ska leverera. Tankar som att »jag fixar inte det här,

jag måste skjuta på utställningen. Helvete, jag får panik!» Jag gör saker hela tiden även fast jag inte har någon utställning i sikte. Så har det alltid varit. Då kommer jag ikapp. Då kan jag knäcka idéer till hopsättningar och så vidare. Förr kunde jag jobba experimentellt när det var två månader kvar till nästa utställning. Nu chansar jag inte längre. Och humorn kanske mest kommer till i lugna perioder utan press.

Din senaste utställning på Gustavsbergs konsthall fick bra recensioner, men en kritiker retade upp sig på att alla snoppar skymde det gedigna hantverket.

– Nu blir det inte så mycket snoppar, tror jag. Jag kanske fegar ur. Men jag har en trave snoppflöjter som jag vill ha med. Jag känner att jag är mer buskis på något sätt. Folkloristisk och plump kanske. Jag känner mig inte träffad av det där att jag skulle vara en snuskig gubbe. Det kanske jag också kan vara. Jag är ju i den åldern nu. Men jag är inte bara en snuskig gubbe i sådant fall. Hade jag gjort nakna brudar hade det varit värre. Då hade jag fått däng. Nu gör jag faktiskt manliga könsorgan. Man går ju på en smal stög och balanserar.

Du har fått många efterföljare. Blir du smickrad eller ledsen över att folk inte gör sin egen grej?

– Jag tycker att det är tråkigt att folk inte gör sin egen grej, samtidigt kan jag ju bli smickrad också. Ibland kan det vara så likt att jag nästan blir inspirerad av den som kopierat och tänker wow, det där ska jag utforska vidare. Det har de ju snott av mig. Sedan blir jag stressad av det. Som det här med dekalerna på badkaret på Konstfack. De var väldigt härliga att jobba med och det kanske jag skulle ha fortsatt att utveckla.

Du är inte förvaltaren utan igångsättaren.

– Så är det nog. Jag tror det. Skulle kunna ha hållit på med den där dekalgrejen, det hade säkert varit bra för mig kommersiellt, men det är inte riktigt jag.

När jag läser texter om dig är du beskriven som konsthantverkare, keramiker, glaskonstnär och konstnär. Vad titulerar du dig själv?

– Jag tänker på mig själv främst som skulptör. Och formgivare var min roll när jag jobbade på Orrefors under tio år. Konsthantverkare har jag aldrig sett mig som. Det ordet har jag aldrig använt. Vi ville inte

förknippas med något konsthantverk när vi gick på Konstfack. Vi ville vara konstnärer.

Vilka konstnärer känner du dig besläktad med?

– Jag har varit väldigt influerad av Jeff Koons kitschighet, när han till exempel kom sina Cicciolina-saker. Det tyckte jag var helt fantastiskt. Men jag kan vara fascinerad av alla möjliga konstnärer. Donald Judd eller vad som helst. Paul McCarthys utställning på Moderna var bra! Och Matthew Barney's videor var kul att se när de kom! Det viktiga är att man drar det till sin yttersta spets.

Du har varit i såväl konsthantverksvärlden som konstvärlden. Hur skiljer dem sig åt?

– Oj, jag vet inte riktigt. Konsthantverksvärlden är väl lite sådär småunken. Men det kanske är lika unket i konstvärlden? Konsthantverksvärlden är en rätt så liten värld utan stor arena. Konstvärlden känns mycket större. Konsthantverket befinner sig i ett litet hörn som man inte riktigt lyckas komma ut ifrån. Det känns taskigt eftersom det finns så många som gör bra grejer. Därför känns det väldigt kul att komma till ett stort galleri och få möjlighet att komma ut på en större scen. Det är nog där jag hör hemma, tror jag. Och jag borde nog ha varit där för länge sedan.

Varför har det tagit så lång tid?

– Man går i sina hjulspår och är dålig på att nätverka. Och så har jag kanske lite halvtaskigt självförtroende. Och så spenderar jag för mycket tid i ateljén. Det är nog felet med min generation att vi är i ateljén alldeles för mycket.

Å andra sidan har du under många år av idogt arbete något att visa när du väl får chansen.

– Ja, det tror jag. Sedan var nog utställningen på Magasin III viktig.

De köpte av dig på en utställning.

– Ja, jag hade tackat ja till en utställning med miniatyrer på Blås & Knåda. Eftersom jag inte hade så mycket annat på gång jobbade jag som fan med de där miniatyrerna. Jag höll på i flera månader. Det var några andra från ateljén som var med på utställningen och de blev skitstressade när de såg hur mycket tid jag la ned. Jag gjorde två hylor med 6–8 objekt på var. På vernissagen kom David Neuman förbi och köpte båda två på en gång. Helt plötsligt är man en spelare i den ligan.

